

της άρνησιός 'Ολύμπιος πάντα,
του καταφρόνιου Σατανᾶς.

Στή Βενετιά σου ταξιδεύεις.
Σε μιά χρυσή γόντολα μέσα,
της όμορφιάς δόγισσα νά την
ή λατρεμένη σου ή κοντέσσα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΙΣΑΜΕ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ *)

Η νεοελληνική δημοτ. ποίηση είναι άξια του ενδιαφέροντος που της χάρισε ο Γκαίτε κ' έτσι άξια του ενδιαφέροντος της παγκόσμιας φιλολογίας. Σ' αυτή λοιπόν την εθνική ποίηση και γλώσσα πρέπει να πακουμπάει και η φιλολογική ποίηση όπως δα και το εφαρμόζει στακριβώτερα της τα λουλούδια. Βέβαια, πάνου σε ξένα πρότυπα ξετυλίχτηκε η νεοελληνική ποίηση, μα κι' αυτά τότε μόνο φέρνανε προκοπή, ότα σμίγανε με την πνοή που άνασαινει το δημοτικό τραγούδι. Και τούτο για τα κρητικά ποιήματα που γεννηθήκανε στο τρίξιμο του 16 και 17 αιώνα, μνηώντας για το νησί εκείνο το ξανάθησμα μιας καινούριας φιλολογίας.

Στην κορφή στέκει μια δραματοποιημένη ιστορία της «Θυσίας του Αβραάμ» (στο 16 αιώνα) που φαίνεται βέβαια να είναι διασκευη από το ιταλικό, μα που με τα μοτίβα τα παρμένα από τη δημοτική ποίηση και ιδίως με το ψυχολογικό μεταχειρισμα της μητρικής στοργής, θεωρείται καθάριο ελληνικό έργο. Πολύ πιο δυνατά ξεχωρίζεται το ιταλικό στοιχείο σε δυο άλλα έργα. Τόνομα κιάλας του ενός από τους δυο ποιητάδες μας μαρτυράει σε τί άερα βλάστησε αυτή η φιλολογία. Έξεν από τα έφτάνησα πουθενά άλλου δεν έπιασε τόσο βαθιές ρίζες ο ιταλικός πολιτισμός ότο στην Κρήτη. Όμως πόσο πάλι σ αυτό το νησί χαρακτηρίζει το έλλ. στοιχείο τον εκεί πολιτισμό, φαίνεται έπίσης από το γεγονός, ότι μια βενετσιάνικη φαμίλλια έβγαλε έναν Έλληνα ποιητή. Ο Β. Κορνάρος (CORNARO)

*) Το Γ' κεφάλαιο από τη μελέτη του καθηγητή κ. Albert Thumb «Die Neugriechische Literatur» που δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό του Βερολίνου «Osteuropäischen Literaturen und die Slawischen Sprachen» σελ. 246-264.

πούζηση κατά τα φαινόμενα στην άρχή του 16 αιώνα, άνηκε στην ξακουσμένη εκείνη οικογένεια που την τιμάει και τίτλος δόγη και κάτι περισσότερο ακόμα η γέννα του Τάσσου. Το έπος «Ερωτόκριτος» (5 άσματα σε κάπου 10000 ρίμες) ένα ήποτικό μυθιστόρημα που δηγιέται τη ρωμαντική άγάπη και τις περιπέτειες του ήρωα, είναι ένα άπλοϊκό άνακάτωμα ευρωπαϊκού ήποτισμού και νεοελληνικού χαρακτήρα με άρχαία μυθολογικά κιντήδια. Όλο σύνολο δεν ίκανοποιεί την τεχνική άπαιτητή, ξεχωριστα όμως στα μέρη του έχει να δείξει δραματικές και λυρικές όμορφιές. «Όσο κι' αν έχει όδηγηθεί ο ποιητής από ιταλικά πρότυπα, δεν του λείπει η πρωτοτυπία. Αυτό το άποδειχνει κιάλας με το κυβέρνημα της γλώσσας. Ο ποιητής με το μεταχειρισμα της κρητικής ντοπιολαλιάς δημιούργησε ένα πρότυπο, πώς μπορεί να μορφωθεί φιλολογικά η λαϊκή λαλιά. Το έπος έγινε τόσο άγαπητό δημοτικό βιβλίο που και σε άπομακρυσμένα χωριά πολλά του έπεισόδια τα μεταχειρίζονται για δημοτικά τραγούδια.

Λιγώτερο ξακουστός είναι ένας άλλος κρητικός ποιητής, ο Γ. Χορτάσης (στα 1600). Η τραγωδία του «Ερωφίλη» είναι ένα γιομάτο φόνους και άγριότητες δράμα που το πιο σχετικό του πρότυπο το βρίσκεις σ' ένα όνομαστό στην εποχή του δράμα του 16 αιώνα, την Orbeche του Giraldi. Και στην τεχνική, όπως λ. χ. στα λυρικά «έντερμέδια» προδίνει ο ποιητής ιταλ. έπίδραση. Έν τούτοις ίσια ίσια σ αυτό το διακρινόμενο λυρικό στοιχείο δείχνει την εθνική χρωματιά.

Η Κρήτη θα μπορούσε να δώσει το δυνατό σπρώξιμο στον ξαναστυλωμένο της νεοελλ. φιλολογίας και πιο πολύ στο πλάσιμο μιας νεώτερης φιλολογικής γλώσσας, α δεν έρχόταν ξάφνα νάν της κόψει τη φόρα το βαρύ ποδάρι του Τούρκου (1663). Η καινούρια φιλολογία που μπαίνει στα 1800 δε συνεδενότουνα με την Κρήτη στέκουσαν η κάτου από την έπίδραση του κλασικισμού (ιδίως του γλωσσικού) και της Ευρώπης, η βλακίζουνα χίμεσα στη δημοτική ποίηση. Ένα δυνατά ξεχώρισμα των των δυο στοιχείων μόλις μπορεί να κάμει κανείς στους δυο άρχαιότερους ποιητές που πρέπει να όνομαστούνε. Ο θεσσαλός Ρήγας (Πρωτομάστουρας της έλλ. λευτεριάς 1798) με τα πατριωτικά του τραγούδια στην ιδέα και στη γλώσσα δυνατά έπιρρασαμένος από τον κλασικισμό, μα στο άίστημα

έναν αντιπροσωπο του έθνους του. Ο Αθ. Χριστόπουλος από την Καστοριά της Μακεδονίας (1777 - 1847) άξίζει να αναφερθεί για τη μεγάλη του εύχθεια στο μεταχειρισμα της δημοτικής μα τα παιγνιδιάρικα τραγουδάκια του δεν έχουνε διόλου βάθος αίσθηματος η σκίψης. Σοβαρότερης ιδέας και άγνης δημοτικής μορφής είναι τα λυρικά ποιήματα, τα παραμύθια και οι σάτυρες του Ηπειρώτη Γ. Βηλαρά (1771 - 1823). Ο Βηλαράς έγραφε και στον πεζό λόγο τη δημοτική, δίνοντας πρώτος το καλό παραδειγμα στους συμπατριώτες του - μα δίχως κανένα άποτέλεσμα - γιατί το γλωσσικό ζήτημα είχε λάθει κιάλας τη διεύθυνση που έμελλε να κολλήσει τη τραγίδα της στη φιλολογία του 19 αιώνα. Είχανε πέσει τότε με τα μούτρα να ακαθάρισουνα τη γλώσσα και δεν έννοούσανε μαύτο να παρχμερίζουνα μοναχά τις ιταλικές η τούρκικες λέξεις, μα και γνήσιες έλλ. λέξεις της κοινής χρήσης αχυδάκιες κατά τη γνώμη τους να τις αντικατασταίνουνα με άλλες κλασσικής μορφής. Αυτό το δασκαλισμό τότε μασκάρησε έξοχα σε μια πολύ έξυπνη κωμωδία του «Κορακιστικά» ο Ίσκ. Ρίζος Νερούλος.

Ο άνθρωπος που παίζεται σε βήρος του ε τίτλος «Κορακιστικά» είναι ο διάσημος φιλόλογος Αδ. Κοραής από τη Χίο (1748 - 1833) ένας από τους φλογερότερους πατριώτες, ένας παιδαγωγός του έθνους του που με την εκπαίδεψη προσπαθούσε νάν το κάμει ώριο για τη λευτεριά. Για τις υπερβολές των άγαιομακίων εκείνων όπως λ. χ. του Δούκα δε φταίει καθόλου. Ο Κοραής αντιπροσωπεύει το «συμβιβασμό» μεταξύ δημοτικής και καθαρεύουσας και έχει όση για το ζήτημα μιας φιλολογικής γλώσσας γερότερες ιδέες παρά το πλήθος εκείνο των «καθαρευουσώνων» που θαρούνε πώς αντιπροσωπεύουνα τις άρχές του. Αλλά όπως κι' αν έχει το πρέμα ο Κοραής είναι ο πατέρας του κυρίαρχου συστήματος. Όταν ο πόλεμος για την έλληνική ανεξαρτησία τέλειωσε με την άποκατάσταση ενός λεύτερου ελληνικού κράτους, το έθνος θεώρησε χρέος του σύμφωνο με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό να κανονίσει όλες του τις δημόσιες ύπθεσεις - κ' έδω φυσικά άνηκε και το ζήτημα της γλωσσικής μορφής. Μεταξύ Κοραή και Βηλαρά προτιμήθηκε ο πρώτος τραβήξανε μακίστα πιο πέρα το σκαίνι του Κοραή. Για τον πεζό λόγο η δημοτική έμεινε άποξενωμένη και είναι να λυπάται κανείς που και του Περρεβού

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ο ΓΗΤΑΥΡΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ. Όσο γι' αυτό, πατέρα, νομίζω πως δεν έχουν άδικο. Δώδεκα ώρες πάνου κάτου, δουλειά το μερονύχτι, τους άφανίζει. Δεν είναι μικρό πράμα, δώδεκα όλάκερες ώρες νάχης να παλεύης με το σίδερο. Το άψυχο αυτό πράμα για να λυγίση, να κοπή, να πάρη τμήμα, θέλει να φάη ζωές.

ΦΙΝΤΗΣ. Σταύρο, τί είναι αυτά που λές;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Λέω άπλοστάτα, πως έχουν δικιο να ζητούν λιγότερη στις ώρες της δουλειάς.

ΦΙΝΤΗΣ. Μα αυτό είναι ενάντιο στα συμφέροντά μας.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Το μεγαλύτερο συμφέρο καθενός είναι το συμφέρο της ανθρωπότητας. Κι' αυτοί που

*) Η άρχή του στον αριθ. 324.

εργάζονται στο έργοστάσιό σας, μην ξεχνάτε, πατέρα, πως είναι οι άπόκληροι αυτής της ανθρωπότητας, που όσο κι' ε σας κάνουνα να πλουτίσετε, έχουν όμως δικαίωμα σε μια στοιχειώδη φιλανθρωπία από μέρος σας.

ΦΙΝΤΗΣ. Αυτά με κάου και πλουτίζω; Αυτοί η τα κεφάλαιά μου, τα μηχανήματά μου, η περιουσία μου, που την έχω ρίξει στους πάντε δρόμους, και που γι' αυτό βόσκουνα ψωμί και τρώνε αυτοί οι τιποτένιοι;...

ΣΤΑΥΡΟΣ (με κάποιο θυμό). Η περιουσία σας που τη ρίχτε στους πάντε δρόμους, καθώς λέτε, μεγάλωσε και θέριψε μέσα σ' αυτούς τους πάντε δρόμους, όχι βέβαια μοναχά της, μα με το αίμα αυτώνων, που τώρη τους βρίζετε κι' ελές.

ΦΙΝΤΗΣ. Δε σε καταλαβαίνω, Σταύρο, μα την άλήθεια, δε σε καταλαβαίνω.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' όμως αυτά που λέω είναι τόσο άπλά. Δε με καταλαβαίνετε, γιατί δε θέλετε, γιατί ίσως και δεν μπορείτε να με καταλάβετε. Δε συλλογιστήκατε ποτέ πόσοι άπ' αυτούς φύγανε από το έργοστάσιό σας σακατεμένοι και χιλιοπαθιασμένοι, ενώ μπήκανε εκεί μέσα μ' όλη τη γερόσύνη και τη φωτιά της νιότης. Δε συλλογιστήκατε

ποτέ πως η μόνη τους άναμωθή ύστερα από τόσω χρονώνε εργασία, είναι η πείνα, η άτιμη πείνα. Άμα τους περιτριγυρίζουνα τα γερατιά, και παψη πιά η ίκανότητά τους για τη δουλειά... (Ξαφνικά). Πάψτε να είστε τόσο άδικοι γι' αυτούς, πατέρα. Άκούστε με και μένα. Άς τους λιγότεψουμε τις ώρες της εργασίας όπως ζητάνε, ας τους κάνουμε και καμιά άλλη παρχώρηση, ας τούς...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόφοντας με θυμό). Και καμιά άλλη παρχώρηση; Έσύ είσαι τρελλός. Έσύ είσαι τρελλός. Μπάς και ήρθες έδω, καταραμένη, για να μου κατατρέψης την περιουσία μου, να μου πάρης τα κόπια μου, να τα μαράτης σ' αυτούς;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Ίσως τα κόπια σας να είναι πιο πολύ κόπια αυτώνων, παρ' όσα σας.

ΦΙΝΤΗΣ (μονάχος του, σαν άπελισμένος). Πάντα ο ίδιος, πάντα ο ίδιος. Δεν μπορείτε να αλλιάη. Θεέ μου.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' όμως αν ξέρατε τί θα πήσκαβιά...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόφοντας). Μιλά; για σκαβιά, γι' αυτούς που κατατήσαν να είναι πιο λεύτεροι κι' από μένα. Η πολιτεία τους έλαμε βασιλιάδες, και λύνουνα και δένουνα, και κατεβάζουνα άρχόντους

ή ιστορία του Σουλίου και της Πάργας δεν μπο-
ρεσε να επιρρεάσει με τη δροσερή της πνοή και την
έκλογή της γλώσσας. Τα απομνημονέματα του πρό-
μαχου της λευτεριάς Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, συν-
ταγμένα στη δημοτική (1851), δεν έχουνε την αξία
φιλολογικου έργου.

"Αν οι Έλληνες στὸ ἀρχίσιμα τῆς νέας τους
ζωῆς κρίνανε διαφορητικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα εὐρωπ. ἔθνη
ποῦ μέσα τους βλαστήσανε κοντὰ κοντὰ ἐθνικὰ
γλώσσα κ' ἰθνηκὰ ποίηση, δὲν ἔδωσαν ἰδῶ τὸ
πρῶτο χτύπημα καθαρὰ φιλολογικὸ λόγῳ. Ἐτσι
μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποδείξει πῶς στοὺς ἐθνικόφρονες
Ἕλληνες ἔγινε ἀζητήσῳ ἡ δημοτικὴ μὲ τὸν τρόπο
ποῦ τὴ μεταχειριστήκανε οἱ Ἰουλίται· στὴν προπα-
γάντα τους. Πολὺ σπουδαιότερος ὁμως εἶν' ἕνας ἄλ-
λος λόγος. Ὁ εὐρωπαϊκὸς φιλελληνισμὸς ποῦ βλά-
στησε ἀπὸ τὸν ἐθνουσιεσμὸ γιὰ τὴς ἀρχαιοτάτες ἔ-
φερε τὸντις σὲ καλὸ τέλος τὸ σηκωμὸ τῶν Ἑλλή-
νων· καὶ νιωθεὶ κανεὶς τὸν πόθο τῶν τελευταίων,
μὲ μιὰ γραφτὴ σιμωτέρη στὴν ἀρχαία, νὰ δεῖξουνε
σ' ὄλο τὸν κόσμον, καὶ πῶς πολὺ στοὺς φιλελλη-
νικοὺς κύκλους, πῶς εἶναι οἱ φυσικοὶ κληρονόμοι τῶν
ἀρχαίων Ἑλλήνων. Γιατί ὁ Φαλλμεράιερ εἶχε ξε-
στομῆσει τὸ 1829 τὴ φράση, ὅτι γενικὰ δὲν ὑπάρ-
χουνε πιά Ἕλληνες καὶ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλλάδος ἔχει σαρωθεῖ ἀπὸ τὴν πλημμύρῳ
τῶ Σλαβῶνε. Ἡ Εὐρώπη εἶχε ὑπερασπιτεῖ
τοὺς Ἕλληνες ἐπειδὴ πίστευε πῶς ἀγκάλιαζε τοὺς
ἀπόγονους τῶ Μαραθωνομάχων — καὶ τῶρα δὲ αὐτὸ
νῆσαι μιὰ οὐτοπία! Διόλου παράξενο ἂν οἱ Ἕλλη-
νες φοβηθήκανε τὰ ἄσκημα πολιτικὰ ἐπακόλουθα
ποῦ μποροῦτε νῆχει· μιὰ τέτιχ ἀπάτη τῆς Εὐρώπης
γιὰ τὸ νέο κράτος. Μ' ἀλλοίμονο ἂν οἱ Ἕλληνες
εἶχαν ὡς μόνο γνώρισμα τῆς κατχρωγῆς του; τὴ
γρηφτὴ του! "Ἄν εἶναι τίποτα ποῦ νὰ ποδείχνη τὸν
ἐσωτερικὸ σύνδεσμον ἀρχαίου καὶ νέου ἔθνεσμου τούτο
ἴσικ ἴσικ εἶναι αὐτὴ ἡ λαϊκὴ λαλιὰ, αὐτὴ ἡ νεοε-
λληνικὴ συνειδήση, καὶ δὲν ὑπάρχει· σήμερῳ ἀμφιβο-
λία στοὺς εἰδήμονες ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Φαλλμεράιερ
εἶναι λαθεμένη. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἔχουν ὄλο τὸ
δικαίωμα νὰ λέγονται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἂν καὶ
μὲ τὸ φυλετικὸ ἀντικείμενον μπάσανε ἕνῳ αἵμα στὶς
φλέβες τους ὅπως καθεὶ λαὸς τῆς Εὐρώπης. Ὁ θυ-
μὸς τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὸ Φαλλμεράιερ εἶν' εὐκο-
λονόητος, μὰ τὸ λυπηρὸ εἶναι πῶς βίηθησε νὰ στε-

ριωθεὶ ἡ πλάνη ποῦ τόσο ἐμπόδιτε κ' ἐβλαψε τοῦ
ἔθνεος τὴ φιλολογικὴ ζετυλιξία.

Πάργα ΜΥΡΙΑΕΛΛΑ

ΧΑΡΕΣ ΑΠΟΚΟΣΜΕΣ

Τῆς Μ—Μ.

Τάβλεπα ἀπὸ τὸ στενὸ φεγγίτη, τὸ σιδεροφρονῳ
μένο, τῆς φυλακῆς μου, τῆς ψυχικῆς μου φυλακῆς,
τὸ φεγγίτη. Καὶ τὰ καμάρωνα στὸ ἀντικρυνὸ παρὰ
θυρο, πάνου στὸ κρῦο τὸ μάρμαρο ἀπιθωμένα. Καὶ
τὰ χοιρόμωνα. Καὶ οὐγὰ οὐγὰ, δίχως νὰ τὸ νιώσω
τάγαπησα. Βέβαια, θὰν τάγαπησα, ἀφοῦ κὶ στα νύ-
χτωνε, κὶ στα δὲν τάβλεπα πιά, πάντα μπροστὰ μου
τάχα, τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου πάντ' ἀγρυνούσαν
πάνου τους.

Κ' εἶτανε δυὸ γλαστράκια μικρά, τοσοῦτοικα' καὶ
δυὸ φυτὰ μικρά, ντυμένα τὴν δλοπράσινη δροσιὰ κ'
ἐλπίδα τῆς νιότης, στυλωνόντουσαν πάνου τους. Κὶ
στα τὰ γλαστράκια τὰ βάζανε κοντὰ κοντὰ, τά-
βλεπα τὰ φυτὰ νὰ γέρονε τῶνα πάνου στέλλο καὶ νὰ
κρυφομιλάνε· κὶ στα πάλι τὰ γλαστράκια τάπομα-
κράνανε, τῶνα στὴ μὴν ἄκρη τοῦ παραθυροῦ καὶ
τάλλο στὴν ἄλλη, τάβλεπα τὰ φυτὰ νὰ γέρονε σα
μαραμένα καὶ τάβλεπα ἀκόμα καὶ νὰ δακρρίζουνε.

Καὶ τὰ λυπόμωνα τὰ φτωχὰ μου καὶ μοῦ νοτί-
ζουσαν καὶ τὰ δικὰ μου τὰ μάτια. Καὶ μοδρὸ-
τουνε νὰ φωνάζω :

— Μὴν τὰ χοιρίζετε. Ἀφίστε τα κοντὰ κοντὰ
νὰ κρυφολένε τοὺς πόθους τους καὶ νὰ χρυσοφαί-
νουν τίς ἐλπίδες τους.

*

Μὲ τὰ γλυκοχοιράματα τὰ κολημέριζα καὶ τὰ
καληνυχτοῦσα μὲ τὰ ἡλιογέρματα. Κὶ δλημερὶς γλυ-
κοκοιβεμένες ἔσθημα μαζί τους κὶ δλονυχτὶς ἀγάπες
μου καὶ προηγοιές μου τὰ φῶναζα. "ὦ, πόσο
πλάταινε ἡ περιεγκλωσιὰ τῆς φυλακῆς μου μὲ τὴν
ἀγάπη τους! Ἀλάκαρη τὴ δημιουργία κλειούσα
μέσα στὸ στενὸ μου τὸ κελλὶ καὶ τίς βαριές μου τίς
ἀλυσιδὲς ἐρχόντουνε ἡ Νιότη καὶ μ' ἕνα ἀεροφίλημά
τῆς μοῦ τίς κοιτάιζε.

Καὶ χοιρόμωνα τῆς ψυχῆς τὴ λευτεριά — τὴ με-
γάλη Λευτεριά χοιρόμωνα. Καὶ πάθαινα καὶ τούτο.
Ἐβλεπα στὰ πράσινά τους τὰ φυλλάκια νάντιφεγγί-
ζεται ἡ ἀγάπη μου καὶ θαρροῦσα πῶς μ' ἀγαποῦνε κὶ
αὐτὰ, πῶς μὲ κοιτάζουνε, ἀκόμα καὶ πῶς μοῦ γλυ-

κοινοβεντιάζουνε. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ γελώμωνα.
Μήπως δὲν ἔχουν ψυχὴ καὶ τάνθάκια; Καὶ μήπως
δὲν ὑπάρχουν καὶ διαλεχτὲς ψυχῆς ἀνθρώπινες ποῦ
ἔχουν τὸ μέγα χάρισμα νὰ βλέπουν τάνθάκια νὰ
γλυκοφιλοῦνται καὶ νὰκοῦνε τοὺς θάμνους νάνα-
στενάζουνε ;

Μὲ ἀγαποῦσανε τάνθάκια μου. Κὶ δοο κὶ ἂν τὰ
μαργιόλικα ζητούσανε νὰ μοῦ τὸ κρῦνον, ἐρχόντου-
σαν κατὶ μεγάλες στιγμὲς ποῦ τάπαυα — μάλιστα δια-
δ' Ἡλιος ἀπλωνότανε πάνου τους καὶ γυροῦσανε
κατὰ τὸ φεγγίτη τῆς φυλακῆς μου καὶ γλυκοκοιού-
σανε τὰ φυλλάκια τους σὰ νὰ μοῦ φωνάζανε :

— Τὴν ἄγάπη μας σοῦ φέρουμε, φτωχὲ μας
μοναξιώτη, μὲ τὴ λουλουδένια μας τὴν ἀγάπη σὲ
στεφανώνουμε !

*

"Ἄχ, ἕνα δειλινὸ τρομάρα ποῦ τὴν πῆρα! Φυ-
σοῦσε μαριασμένος βορῆς, κατὰψυχρος, καὶ τὰ πα-
ραθυρόφυλλα ἀνοιγοκλειούσανε μὲ δομή — καὶ τὰ
γλαστράκια μου τὰ φτωχὰ πάνου στὸ μάρμαρο, σὰν
πάντα, καρτερούσαν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸ θά-
νατο. Ἄλοιά μου! Ἐβγαζα τὸ χέρι μου ἀπὸ τὸ
σιερό μου τὸ φεγγίτη, ἰ' ἄπλωσα, μὰ ποῦ νὰ φτά-
σει τὸ χέρι μου νὰ στυλώσει τὰ παραθυρόφυλλα καὶ
νὰν τὰ σώσει! Σειούσα τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς μου
νὰν τὴ ρήξω καὶ νὰ πετυχτῶ ὄξω, μὰ ἡ σιδερό-
πορτα, καλομνηταλωμένη, δὲ λυγούσε καὶ μόνο τὰ
χέρια μου ποῦ μάτωνα !

Καὶ σωριαζόμωνα κατάχαμα κ' ἔκλειγα, καὶ ξε-
φρονούσα, καὶ κατασπάρυζα τίς σάρκες μου. Μὰ τί-
ποτα, τίποτα !

Καὶ μιὰ στιγμὴ, πάνου στὴ μαύρη τὴν ἀπελπι-
σιὰ μου, ἀναινώχτηκα κ' ἔτρεξα στὸ φεγγίτη καὶ
κόλλησα τὰ φρυγγμένα χέλια μου στὰ κρῦα σίδερά
του καὶ φάναξα σπαραχτικὰ :

— Διαβάτες ἄκαρδοι, λυπηθήτε με, σώστε μοι
τὰ φτωχὰ μου τάνθάκια ! Ροῦγα περιγελάστρα, λυ-
πήσον με, πεθαίνουν τάνθάκια μου καὶ θὰ πεθάνω
μαζί τους κ' ἐγώ !..

Καὶ σβήσανε τὰ λόγια μου μὲ ἀναφιλητό. Καὶ
οἱ διαβάτες μ' ἀκούσανε ψυχροὶ κὶ ἀδιάφοροι καὶ ἡ
ροῦγα μὲ ἀναγέλασε..

*

"Ἄχ, πάντα ἀδιάφοροι οἱ διαβάτες καὶ πάντα

μὲ τὸν ψῆφο τους. Ποῦ ματακοῦσθηκε νὰ κυβερνήσῳ
ἕναν τόπο ἡ φτωχολογία καὶ ἡ ἀργατιά.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοὺς λευτέρωσε ἡ πολιτεία, εἶναι
ἀλήθεια, μὰ τοὺς τλαθῶσε ὁ παρῆς. Αὐτὸ ὁμως
τὸ σκλάβωμα εἶναι πολὺ χειρότερο ἀπὸ καθε ἄλλο.
Δὲ θὰ περάσῳ πολὺς καιρὸς ποῦ θὰ ξεσκλαβωθῶνε
κὶ ἀπ' αὐτό... Ἀλλοίμονο σὲ σὰς τότε κ. Φιντῆ.

ΦΙΝΤΗΣ Ἐσο εἶσαι ἕνας ἐπαναστάτης, ἕνας
ἀναρχικὸς, ποῦ ἤρθεσ ἰδῶ μέσα γιὰ νὰ μὲ φοβερί-
σῳ; "Ἄ! δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω πιά, θὰ φω-
νάζω τὴν ἀτυνομία νὰ σὲ πετῆξῳ ἀπὸ μπροστὰ
μου. (Πέφτει σὲ μιὰ καρέκλα).

Πάργη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (ἤσυχῳ ἔστερα ἀπὸ λίγη σιέμη). Δὲν
εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ κάμῳ αὐτὸ ἡ ἀτυνομία. Ὅχ τὸ
κάμῳ μόνοσ μου, τῶρα ποῦ σὰς γιῶνισα καλὰ καὶ
κατὰ βῆθος. Μιὰ φράσῳ εἶμουνα παιδάκι καὶ δὲ σὰς
εἶχα καταλάβει· ἀλλοίως βέβαια δὲ θὰ μὲ βιέπατε
ποτέ νὰ ξαναπατήσω τὸ κατῶφλι σας. Κὶ ἂν μὲ
εἶδατε σήμερῳ νῆχορῳμα ἰδῶ, ὅσικα αὐτὴ μόνο
καὶ μόνο μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς μὲ ἔτι μέτε μοῦ περ-
νῶσε ἀπὸ τὸ χέρι θὰ μποροῦσα νὰ γλυκῶνω τὴ
δυστυχία τῶ δυστυχισμένου σας. (Δυνατότερα,
ἔστερα ἀπὸ λίγο). Τόσα χροῖνα μακρὰ ἀπὸ σὰς,

δοῦλεψα μὲ τὰ χέρια μου γιὰ νὰ ζήσω. Πείνασα,
δίψασα, ὑπόφερα, καὶ εἶδα ἀπὸ σιμὰ μέσα στὰ
ἐργοστάσια κ' ἐγώ, ἕνας ἀπλὸς ἐργάτης, εἶδα ἀπὸ
σιμὰ τὴ μεγάλη καταπίεση τοῦ παρῆ, εἶδα ἀπὸ
σιμὰ τὰ βῆσανα, τίς πίκρες, τίς ἀδικίες, τοὺς θά-
νάτους. Εἶδα ἀπὸ σιμὰ τὴν ἀγριότητα, τὴν ἀτιμία,
καὶ μπῆκα καὶ γώ, καὶ βρυτήχτηκα καὶ γώ, καὶ
ἔπαθα καὶ γώ. Κλείνω μέσα μου αὐτὴ τὴ στιγμὴ
τὸ πόνο ὄλων ἔσοι τυραννιούνται κάτω ἀπὸ τὰ
σκληρὰ πατήματα ἔσῳς τῶν πλούσιων... "Ἄ! μὲ
λέτε ἕνα ἐπαναστάτη, ἕνα ἀναρχικὸ. Μὰ δὲν εἶμαι
τίποτα ἀπ' αὐτὰ. Εἶμαι μονάχα ἕνας ἄνθρωπος,
ἕνας ἄνθρωπος ποῦ ἔσεῖς δὲν εἶστε.

ΦΙΝΤΗΣ (συλλογισμένος). Ἀλλοίμονό σου, ἀλ-
λοίμονό σου, τρισαλλοίμονό σου !..

ΣΤΑΥΡΟΣ (χτυπάει τὸ κοουδοῦνι).
(Μπαίνει ὁ ὑπερέτης).

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοῖματε τὲ πικραλῶ τὰ πρά-
ματὰ μου καὶ κατέβασῳ τα κάτω στὴν ἀξῶπορτα.

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Ἀμίσως. (Φεύγει).

Πάργη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (πρὸς τὸ Φιντῆ). Φεύγω αὐτὴ τὴ
στιγμὴ γιὰ νὰ μὴν ξαναχρῆσω πιά. Ἐτσι πιστεύω,
νὰ μὴ κιντυνεῖουνε πλέον τὰ κόπια σας καὶ τὰ

πλούτη σας. "Ἄν ὁμως τῶρα μέσα μου κιστάνουμι
ἕνα σπαραγμὸ, εἶναι γιὰ τὴν ἀφήνω πίσω μου τὴ
λύπη σὲ δυὸ πρόσωπα ποῦ τὰ στολίζουνε τὰ ἀθῶα
γερατειὰ καὶ τὰ ἄγνὰ νιάτα. "ὦ! τὴ γιγιά μου
καὶ τὴν ἀδερφοῦλα μου δὲ θέλω οὔτε ἰὰ τίς ἀπο-
χαιρετήσω, φοβῶμαι μήπως ἡ ἀγάπη τους, καὶ
ἀθελά μου μὲ κρατήσῳ ἰδῶ. Παίρνω ὁμως μαζί
μου τὴ μνήμη τῆς μάνας μου ποῦ εἶναι γιὰ μένα
ἕνας θεσσαυρὸς καὶ ποῦ δὲν μπορεῖτε πιά νὰ μοῦ τὴν
κρατήσετε ἐσεῖς

(Ὁ Σταῦρος φεύγει. Ὁ Φιντῆς σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ
διάστημα ἔχει γύρει τὸ κεφάλι του ἀπάνου στὰ χέ-
ρια, σὰ νὰ σκέφτεται ἀδιάκοπα. Δείχνη πῶς εἶναι
πολὺ ταραγμένος).

Πάργη.

(Σὲ λίγο μπαίνει ἡ Γιαγιά. Τὴν ἀκολουθεῖ ἡ
Ἄννούλα κλαίγοντας καὶ ἔχοντας τὸ μαντίλι τῆς στὰ
μάτια).

ΓΙΑΓΙΑ (τρομαγμένη). Εἶναι ἀλήθεια; Εἶναι
ἀλήθεια; (Κοιτάζει γέρω τῆς). Ἐφυγε ὁ Σταῦ-
ρος; Πάλι μὰς ἔφυγε ὁ Σταῦρος; (Πέφτει σὲ μιὰ
καρέκλα). "ὦ! δυστυχία μας, καποιο καινούριο
κακὸ μέλλει νὰ γίνῳ, καποιο καινούριο κακὸ πάλι
ὅπως καὶ τότε. (Πρὸς τὸ Φιντῆ, ἔστερα ἀπὸ λίγο).